

Библиотека
за четене

АЛЕКСЕЙ
ТОЛСТОЙ

УСОЙНИЦА
ПРИКЛЮЧЕНИЯТА
НА РАЗТЬОГИН
МИШУКА НАЛИМОВ
АРХИП

Издателство
 ПАРИТЕТ

РУСКИ КНИГИ НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Алексей Толстой. ПОВЕСТИ И РАЗКАЗИ: Усойница;
Приключенията на Разтьогин; Мишука Налимов; Архип. 216
стр. Поредица БИБЛИОТЕКА ЗА ЧЕТЕНЕ
Превод: Таня Балова, Гюлчин Чешмеджиева

Алексей Николаевич Толстой (1883 – 1945) е прозаик, драматург, поет, лауреат на многобройни награди, наричан от съвременниците си „Червения граф“.

Главна героиня в „Усойница“ е Олга Зотова, дъщеря на търговец, която преминава през какви ли не жестоки изпитания по време на войната, но най-сериозното изпитание за нея се оказва животът ѝ в мирно време, в което така и не намира своето място. В „Приключенията на Разтьогин“ авторът представя преживяванията на предприемчивия Разтьогин, който притежава шест милиона рубли и решава да обзаведе дома си с мебели в стар стил. Той заминава за провинцията, за да си купи такива мебели от обеднели помешчици, а те от страх да не останат без пукнат грош, са готови да му продадат дори и любовниците си. Богатият помешчик Налимов от повестта „Мишука Налимов“ намира решение на своите проблеми като се сватосва с далеч по-младата от него Вера, приемна дъщеря на съседите му.

Историите на героите от трите повести са реални персонажи, живели в Русия в началото на ХХ век. Те разказват за любов и ревност, за грешки и прошки и за всичко, което се случва в реалния живот, когато чувствата надделяват над разума и преопределят решенията и постъпките на хората.

**За поръчки на книги от сайта www.paritetbg.com
отстъпка 20 %.**

© Предпечатна подготовка Паритет ООД

*Всички права са защитени. Никаква част от тази книга
не може да бъде възпроизведена в каквато и да е форма
без писменото разрешение на притежателя
на авторските права.*

ISBN 978-619-153-410-4

Съдържание

Усойница / 7

Приключенията на Разтьогин / 73

Мишука Налимов / 147

Архип / 213

ИЗДАДЕНИ В „БИБЛИОТЕКА ЗА ЧЕТЕНЕ“

1. **Александър Куприн** – ДУЕЛ
2. **Рафело Джованьоли** – СПАРТАК
3. **Александър Дюма** – КАВАЛЕРЪТ Д'АРМАНТАЛ
4. **Приказки от цял свят** – ЧУДНА ОГЪРЛИЦА
5. **Ърнест Томпсън-Ситън**, МАЛКИТЕ ДИВАЦИ;
Николай Гарин, ДЕТСТВОТО НА ТЪОМА, повести за деца
6. **Александър Куприн** – БЯЛАТА АКАЦИЯ, разкази
7. **Майн Рид** – КВАРТЕРОНКАТА
8. **Януш Корчак** – КРАЛ МАТИУШ ПЪРВИ
9. **Лев Толстой** – СЕВАСТОПОЛСКИ РАЗКАЗИ.
ХАДЖИ МУРАТ, повести
10. **Иван Тургенев** – ПРОЛЕТНИ ВОДИ. АСЯ, повести
11. **Йенс Петер Якобсен** – НИЛС ЛЮНЕ
12. **Оноре дьо Балзак** – ЕДНА ТЪМНА АФЕРА
13. **Сигрид Унсет** – СЪРЦЕТО НА ЙЕНИ
14. **Джек Лондон** – ЗВЕЗДЕН СКИТНИК ИЛИ
УСМИРИТЕЛНА РИЗА
15. **Антон Чехов** – ЖИВОТЪТ Е ПРЕКРАСЕН!, разкази
16. **Фьодор М. Достоевски** – ИГРАЧЪТ НА РУЛЕТКА
17. **Велики руски драматурзи** – **Н. Гогол**, РЕВИЗОР;
А. Н. Островски, ПРАВДАТА Е ДОБРО, НО ЩАСТИЕТО
Е ПО-ДОБРО, пиеси
18. **Алексей Толстой** – УСОЙНИЦА; МИШУКА НАЛИМОВ;
ПРИКЛЮЧЕНИЯТА НА РАЗТЪОГИН; АРХИП, повести и разкази
19. **Александър Пушкин** – КАПИТАНСКАТА ДЪЩЕРЯ;
ДУБРОВСКИ, повести
20. **Артър Конан Дойл** – НЕ САМО ШЕРЛОК ХОЛМС, разкази
21. **Майн Рид** – ЛОВЦИ НА РАСТЕНИЯ
22. **Дж. Бърнард Шоу** – КАНДИДА; ПИГМАЛИОН, пиеси
23. **Лев Толстой** – КРОЙЦЕРОВА СОНАТА; ДЯВОЛ, повести
24. **Ал. Куприн**, ЯМА; **Л. Толстой**, ОТЕЦ СЕРГИЙ –
БЪДИ МОЯ! ПОРОЧНИ СТРАСТИ, повести
25. **Иван Тургенев; Фьодор Достоевски; Антон Чехов;**
Иван Бунин; Александър Грин; Михаил Булгаков;
Андрей Платонов – ЗА ЛЮБОВТА, разкази

Алексей Толстой (1883 – 1945)

Алексей Толстой е роден на 10 януари 1883 г. в Николаевск, в семейството на граф Николай Александрович Толстой, наследник на рода на Лев Толстой и гетската писателка Александра Леонтиева, далечна роднина на Тургенев. Малкият Альоша почти не познава баща си, граф Николай А. Толстой от лейбгвардията на хусарския полк и знатен самарски помещик. Майка му, напук на всички тогавашни закони, общоприетите разбирания на обществото и натиска от близки и роднини, напуска

мъжа си и трите си деца, и бременна със сина си Алексей, се премества при своя нов любим Алексей Аполонвич Бостром. Алексей Толстой счита именно този човек за свой баща и до тринадесетата си година носи неговата фамилия. През 1907 година, малко преди да защити дипломната си работа, той напуска института и решава да се посвети на литературата. Скоро открива „своята тема“. „Това бяха разказите на майка ми и на роднините ми за отиващия си и отишлия си свят на разореното дворянство. Свят на особняци, колоритни и странни... Това беше художествено откритие“. Толстой възприема Октомврийската революция враждебно. През 1918 година, за да се спаси от болшевиките, се премества заедно със семейството си в Париж. Но не успява да се справи с живота в емиграция и през 1923 година се връща в Русия. По-точно в СССР. Завинаги.

Емигрантите възприемат постъпката му като предателство и сипят по адрес на „съветския граф“ страшни проклетия. Докато болшевиките го приемат радушно: след време той става личен приятел на Сталин, получава многобройни ордени и награди, избран е за народен представител и става член на Академията на науките. Но не приема социалистическия строй, примирява се и се нагажда към него: говори едно, мисли друго, а пише трето.

През 1944 година лекарите откриват, че Толстой има злокачествен тумор на белия дроб. На 23 февруари 1945 писателят умира в Москва.

Усойница

Повест за едно момиче

1

Когато в кухнята влезе Олга Вячеславовна, с басмения си халат, несресана и мрачна, всички млъкнаха. Съскаха само грижливо почистените и пълни с газ и скрита ярост примуси. Олга Вячеславовна излъчваше някаква опасност. За нея един от квартирантите каза:

– Срещат се понякога подобни мръсници с пръст на спусъка... Стойте по-далеч от тях, драги...

С канче и четка за зъби, опасана с пешкир, Олга Вячеславовна отиваше до мивката да се измие и да изплакне под чешмата тъмнокосата си подстригана глава. Когато в кухнята бяха само жените, тя сваляше халата си до кръста и миеше раменете си и едва развитите си като на хлапачка гърди с кафяви цицки. Стъпваше на табуретката и миеше красивите си силни крака. Тогава на бедрото ѝ се виждаше дългият напречен белег, на гърба, над плешката – розово лъскавата вдлъбнатина – следа от излязъл през това място куршум, а на дясната ръка до рамото – малката синкава татуировка. Тялото ѝ беше стройно, мургаво и със златист оттенък.

Всички тези подробности бяха добре проучени от жените, които населяваха една от многобройните квартири в големия блок в Зарядие. Шивачката Маря Афанасиевна, който мразеше Олга Вячеславовна чак до червата, я наричаше „клеямената“. На безработната Роза Абрамовна Безикович, чийто мъж живееше в сибирските тундри, буквално ѝ прилошаваше, когато я видеше. Третата жена – Соня Варенцова, или както

я наричаха – Лялечка, една много мила девойка, работеща в Цигарения тръст, щом чуеше стъпките ѝ, зарязваше бучащия примус... Добре, че Маря Афанасиевна и Роза Абрамовна се отнасяха към нея със симпатия, инак Лялечка едва ли не всеки ден щеше да яде прегоряла каша.

След като се измиеше, Олга Вячеславовна хвърляше към жените тъмен „див“ поглед и се прибираше в стаята си в края на коридора. Тя нямаше примус и никой в квартирата не можеше да си обясни как закусва. Квартирантът Владимир Лвович Понизовский, бивш офицер, а сега посредник по покупко-продажбите на антики, уверяваше, че сутрин Олга Вячеславовна пие шестдесет градусов коняк. Кой знае. Всъщност тя имаше примус, но от омраза го ползваше в стаята си, до мига, когато според разпоредбите на домсъвета това беше забранено. Домоуправителят Журавльов я заплаши със съд и изселване, ако това „антипожарно безобразие“ се повтори още веднъж, и едва не бе убит: тя го замери с горящия примус и добре, че той успя да се отмести, след което го „обсипа с такива псувни“, каквито не беше чувал дори по празник на улицата. Примусът изчезна, разбира се.

В девет и половина Олга Вячеславовна излизаше. Пътьом вероятно си купуваше сандвич с някаква „кучешка радост“ и пиеше чая си в службата. Прибираше се по никое време. Около нея никога не се навъртаха мъже.

Огледът на стаята ѝ през ключалката не задоволяваше ничие любопитство: голи стени – нито снимки, нито картички, само един малък револвер над лег-

лото. Мебелите включваха пет предмета: два стола, скрин, железно легло и маса под прозореца. В стаята понякога беше разтребено, перденцето на прозореца – вдигнато, огледалцето, гребенът и двете шишенца – подредени върху олющения скрин, на масата – няколко книги една върху друга и дори някое цвете в шише от половинка течна сметана. А друг път до среднощ всичко беше в кошмарен хаос: на леглото сякаш някой беше буйствал, по целия под – фасове, гърнето – в средата на стаята. Роза Абрамовна пъшкеше тихо:

– Не жена, ами сякаш демобилизиран войник.

Квартирантът Пьотър Семьонович Морш, който служеше в Медснабторг, закоравял ерген с лъскав череп, веднъж с хихикане предложи да извадят отвътре Олга Вячеславовна, като с хартиена тръбичка издухат през ключалката ѝ десетина грама йодоформ. „Никое живо същество не може да вирее в атмосфера, отровена с йодоформ.“

Но планът му не беше приведен в изпълнение. Достраша ги.

Във всеки случай Олга Вячеславовна беше предмет на ежедневни обсъждания, в квартирантите кипваха дребни страсти и ако нея я нямаше, в квартирата сигурно щеше да е много скучно. И въпреки всичко никое любопитно око не можеше да надникне в дълбините на нейния живот. Дори това, че щом я видеше, тъй безобидната Сонечка Варенцова се разтреперваше, оставаше загадка.

Когато я разпитваха, Лялечка тръскаше къдрици, нещо се объркваше и от най-малкото нещо млъкваше.

Ако не беше нослето ѝ, Лялечка отдавна да бе станала кинозвезда. „В Париж вашия нос ще го направят бонбон... – казваше ѝ Роза Абрамовна. – Ама я иди в Париж, де, ах, боже мой!...“ На това Соня Варенцова само се усмихваше, бузите ѝ порозовяваха, а сините ѝ очи се премрежваха от неударима мечта... Пьотър Семьонович Морш веднъж каза по неин адрес: „Не е лошо момиче, но е глупачка...“. Не е вярно! Силата на Лялечка беше в способността ѝ да се прави на глупачка и това, че на деветнадесет години така безпогрешно бе намерила своя стил, говореше за потайния ѝ практичен ум. Много я харесваха възрастните, преуморени от работа мъже, отговорните работници и стопанските ръководители. Тя пробуждаше в забравените дълбини на душите им усмивка на нежност. Идеше им да я вземат в скута си, и поклащайки се, да забравят за градската смрад, цифрите и хартиеното шумолене на канцеларията. Когато тя избършеше нослето си с кърпичка и седнеше изправена пред пишестата машина, в неугледните помещения на Цигарения тръст по мръсните тапети разцъфтяваше пролетта. Всичко това ѝ беше много добре известно. Тя беше безобидна; и наистина, щом Олга Вячеславовна я мразеше, значи тук се криеше някаква тайна...

В неделя в осем и половина както обикновено вратата в края на коридора изскърца, Соня Варенцова изтърва чаената чинийка, ахна тихо и изскочи от кухнята. Чу се как се заключи и изхлипа. В кухнята влезе Олга Вячеславовна. Около плътно стиснатите ѝ устни се очертаваха две бръчици, високите вежди бяха

свѣсени, изпитото циганско лице изглеждаше болно. Пешкирът беше с всичка сила стегнат на талията ѝ, тънка като на оса. Без да повдига мигли, тя отвори крана и започна да се мие – направи цяла локва на пода... „А кой ще забърше? Заслужаваш да ти натикам муцуната, че да забършеш“ – идеше ѝ да ѝ каже Маря Афанасиевна, но си замълча.

Олга Вячеславовна избърса мократа си коса и мрачно огледа кухнята, жените и влезлия в това време откъм задния вход дребен Пьотър Семьонович Морш

с парче симид в ръцете, бутилка мляко и с отвратителното му, вечно треперещо кученце. Сухите му устни се подсмихнаха злобно. С гърбав нос, приличащ на птица, с прошарена брадичка и големи жълти зъби, той беше въплъщение на непоклатимото „тъй, тъй, ще видим ний тая работа...“. Той обичаше да носи лоши новини. На кривите му крака висяха мръсни панталони, които обуваше по сутрешните си работи.

После Ольга Вячеславовна нададе някакъв странен гърлен звук, сякаш всичко, което я изпълваше, се изля в това гракване или може би изблик на горестен смях.

– А стига бе! – с плътния си глас каза тя, праметна пешкира през рамо и излезе. По пергаментовото лице на Пьотър Семьонович се плъзна доволна усмивка.

– В нашия домоуправител от препиване се е пробудил стремеж към чистотата – каза той и пусна кученцето си на пода. – Застанал е долу на стълбите и казва, че кучето ми ги е нацапало. „Това – казва, – е негово лайно. Ако вашето куче продължава тук с тия изпълнения, ще ви дам под съд.“ Казвам му: „Не сте прав, Журавльов, това не е негово лайно...“. И се препираме така, вместо той да почисти стълбите, а аз да отида на работа. Такава е руската действителност...

В това време откъм дъното на коридора отново се чу: „А стига бе!“ – и вратата се хлопна. Жените в кухнята се спогледаха. Пьотър Семьонович отиде да пие чай и да смени домашните с неделните си панталони. Стенният часовник в кухнята показваше девет.

В девет вечерта в милиционерския участък стре-

мително влезе една жена. Кафявата ѝ шапка във вид на шлем беше смъкната до очите, високата яка на палтото скриваше шията и брадичката ѝ; частта от лицето, която можеше да се види, сякаш беше покрита с бяла пудра. Началникът на отделението я изгледа по-внимателно и разбра, че не е пудра, а бледност – в това лице нямаше нито капка кръв. Жената притисна гърди в ръба на изпоцапаното с мастило бюро и каза тихо, с някакво сърцераздирателно отчаяние:

– Отидете на улица „Псковски переулък“... Там извърших нещо и аз не знам какво... Сега трябва да умра...

Едва тогава началник-отделението забеляза в по-синялата ѝ ръка малък револвер велодог*. Началник-отделението се пресегна през бюрото, сграбчи жената за китката и изтръгна от ръката ѝ опасната играчка.

– Имате ли разрешително за носене на оръжие? – извика той. Жената отметна глава, защото шапката ѝ пречеше, и продължи да го гледа с празни очи. – Име, фамилия, адрес? – вече по-спокойно попита той.

– Олга Вячеславовна Зотова...

---

* Велодог (Velo-Dog) – джобен револвер, разработен в края на XIX век за защита на велосипедистите от нападенията на уличните кучета (оттук е и наименованието му).